

ВІДОМЕ І НЕВІДОМЕ ПРО ВОЛОДИМИРА СИМИРЕНКА

Б. Є. Якубенко, доктор біологічних наук*
В. М. Меженський, кандидат сільськогосподарських наук
Л. О. Меженська, кандидат біологічних наук

Наведено стислі дані про життя та діяльність українського вченого Володимира Симиренка.

Володимир Симиренко, віхи життя і діяльності

Тривалий час відомості про славетну родину Симиренків в СРСР перебували під забороною, а праці і набутки видатних вчених-садівників знищувалися. Саме ім'я Володимира Левковича Симиренка комуністична влада намагалася стерти з пам'яті народу. Після посмертної реабілітації Володимира Левковича у 1957 році почалося часткове повернення його імені, але навіть сторічного ювілею у вже незалежній Україні не було відзначено. Тільки у 2002 році Верховна Рада України вперше прийняла Постанову про вшанування пам'яті Левка Платоновича та Володимира Левковича Симиренків на державному рівні.

Першою друкованою ластівкою став короткий нарис про життя і діяльність Володимира Левковича, опублікований у 1960 році в Канаді [9]. Завдяки розвідкам та наполегливим зусиллям симиренкознавця П. Вольвача та інших дослідників ім'я славетних садівників Симиренкового роду повернено рідній землі [1–7, 11–13]. У періодичній пресі є відомості про багатогранну і плідну, можна сказати, титанічну працю Володимира Симиренка, який за короткий час встиг закласти підвалини подальшого розвитку вітчизняного садівництва.

Народився Володимир Симиренко в родині Левка та Альдони Симиренків у селі Мліїв на Черкащині (за тогочасним адміністративним поділом – Городищенська волость, Черкаський уїзд, Київська губернія) 29 грудня 1891 року [10]. Він був третьою дитиною, маючи старшого брата Платона та сестру Тетяну, які з'явилися декількома роками раніше. Батьки Володимира познайомилися у Сибіру, де перебували на засланні за революційну діяльність. Навесні 1887 року вони повернулися на родинний Платонів хутір і Левко, орендувавши землю, започаткував помологічний розсадник з колекцією садових рослин світового значення. У 1912 році вона налічувала майже 3 тис. сортів плодкових і декоративних культур.

Після повернення із заслання Левко Платонович не мав права проживання у Києві, тому його дружина переїхала до міста, щоб надати дітям належної освіти. З 1904 по 1910 рік Володимир навчався у приватній гімназії Готліба Валькера (згодом 7-ма Київська гімназія). Є відомості про навчання його у Полтавській гімназії. Навчання у Київському політехнічному інституті було перервано військовою службою під час Першої світової війни. Після закінчення сільськогосподарського факультету КПІ у 1918 році працював у

відділі садівництва Міністерства земельних справ УНР. З утворенням у 1920 році Всеукраїнського сільськогосподарського наукового комітету очолює в ньому секцію садівництва та городництва [5].

У післяреволюційне лихоліття розсадницьке господарство Левка Симиренка було розграбовано, згодом націоналізовано і передано до Черкаського Укрземвідділу, а потім до Вченого Комітету. Напередодні Різдва 1920 року фундатора розсадника було по-зłodійському вбито у власному будинку. Є відомості, що злочин вчинив місцевий житель – таємний агент ВЧК, який перебував з провокаційною метою у складі місцевого партизанського угруповання, що боролось проти російських окупантів і колабораціоністів [4].

По смерті батька справу продовжив Володимир. Завдяки його зусиллям, рішенням Колегії Наркомзему УРСР 25 листопада 1920 року на базі розсадника створено Мліївську садово-городню дослідну станцію, директором якої призначено Володимира Левковича. Наступного року тут було відновлено плодовий розсадник, який у 1923 році реорганізовано у Центральний державний плодорозсадник України. Упродовж наступних важких років площі розсадника збільшилися з 10 до 650 десятин. Було побудовано господарські приміщення, двоповерховий корпус з лабораторіями і кабінетами науковців, школа, технікум, підібрано кваліфіковані кадри. За своїм обладнанням та рівнем науково-дослідної роботи станція вийшла на рівень провідних садівничих установ світу. Показово, що 70 робітників симиренківського розсадника та Мліївської станції стали студентами сільськогосподарських навчальних закладів і здобули вищу освіту. На підґрунті станції працювала утворена у 1923 році Всеукраїнська помологічна комісія при Наркомземі УРСР, яку Володимир Левкович тривалий час очолював [5].

Адміністративну роботу Володимир Симиренко вдало поєднував з науковою. Водночас з розбудовою нових наукових установ він як професор викладає садівництво в інститутах Полтави, Умані, Києва, читає лекції в Одеській школі садівництва, на різноманітних курсах підвищення кваліфікації тощо.

У 1930 році Володимир Левкович організовує і очолює Всесоюзний НДІ плодово-ягідного господарства, який розмістився на території Китаївської пустині та її монастирських будівлях на околиці Києва. Наприкінці 1931 року бюро Президії ВАСГНІЛу затвердило наукову мережу симиренківського Інституту на майбутнє. Всесоюзному інститутіві плодово-ягідного господарства у Києві були підпорядковані Мелітопольська, Тираспольська, Мліївська, Кримська, Закавказька, Буйнакська, Гірсько-Кавказька, Астраханська, Туркестанська науково-дослідні станції тощо. Передбачалась організація у ЦЧО Росії філії Київського інституту [11]. У цей же час у Козлові на Тамбовщині (тепер Мічурінськ) була утворена Центральна дослідна станція плодово-ягідних культур, яку влітку 1931 року реорганізували у Центральний НДІ північного плодово-ягідного господарства для обслуговування північної зони садівництва СРСР.

На першій Всесоюзній нараді зі стандартизації асортиментів, що проходила у грудні 1931 року у Києві, Володимир Симиренко критично висловився на адресу дослідників, так званих “мічурінців”, які розпочали заповзяту боротьбу проти генетичного напрямку в науці [1]. Володимир

Левкович відверто вказав на недоліки методів роботи І. В. Мічуріна у листі до М. І. Вавілова [6].

Біографія Володимира Левковича є частиною історії і трагедії українського народу. Починає набирати обертів сталінська машина, скерована проти України. На 1933 рік припало завершення періоду “національного відродження” української культури, провідником якої безперечно був Володимир Смиренко. Розпочалося фізичне і духовне знищення представників національної інтелігенції та селянства. Володимир Левковичу закидають участь у антирадянській шкідницькій організації і засуджують до страти.

Обезголовлений Всесоюзний НДІ плодово-ягідного господарства скасовується і центром радянського садівництва визначають м. Козлов [11]. Місцевий Центральний НДІ північного плодово-ягідного господарства рішенням колегії Наркомзему РРСФР реорганізується у НДІ плідівництва ім. І. В. Мічуріна з метою обслуговування російського садівництва, підпорядкувавши йому установи південної зони – Кримську, Сочинську, Алма-Атинську дослідні станції та встановивши мережу дослідних станцій і опорних пунктів. Унікальне обладнання симиренківського інституту разом з науковцями та лаборантами переміщують до м. Козлова [13].

Засуджений Володимир Левкович майже рік проводить у Лук'янівській в'язниці в очікуванні призначеної страти, яку згодом замінили десятьма роками суворого режиму. Позбавлення волі він відбуває у Херсонській виправно-трудої колонії з листопада 1933 до кінця грудня 1936. Звільнившись з колонії, він їде до Москви, сподіваючись знайти захист у М. І. Вавілова. На Курському вокзалі його затримують і після тривалого слідства на Луб'янці відправляють у розпорядження тресту Держплдорозсадника в Курську область. Професор, вчений зі світовим ім'ям, працює під наглядом чекістів рядовим агрономом у розсаднику садівничого радгоспу в Обоянську. Весною 1938 року Смиренка знову обвинувачують у контрреволюційній діяльності і присуджують до страти через розстріл, виконавши присуд у ніч з 17 на 18 серпня 1938 р. Місцем поховання Смиренка вважається урочище “Солянка” в міській зоні Курська. Володимира Левковича посмертно реабілітовано у грудні 1957 р. під час “хрущовської відлиги” [10, 13].

Володимир Смиренко є автором багатьох наукових і популярних праць. Він написав понад 200 друкованих аркушів різноманітних наукових праць: підручників, наукових монографій з садівництва, видань для фахівців середньої та нижчої ланок, численні статті в часописах. Найвизначніші його наукові праці: “Плодовий розсадник” (1929 р.), “Плодові асортименти України” (1930 р.), “Часткове сортознавство плодових рослин” (здано до друку в 1932 р., вилучено з планів видавництва після арешту автора). 1932 року ним здійснено переклад “Підручника садівництва” Греля. Упродовж десяти років за редакцією Володимира Левковича видрукувано понад 50 випусків наукових праць станції Всеукраїнської Помологічної книги й Всесоюзного науково-дослідного інституту південного садівництва та ягідного господарства (є й інші варіанти у назві інституту). Ним засновано перший україномовний часопис, який виходив у 1925–1930-х роках, “Вісник садівництва, виноградарства та городництва”, а з 1930 року – “Садівництво та городництво”. На початку 30-х

років, у пору наступу на українську культуру та науку, обидва часописи були закриті, а видання перенесені до Москви [11].

Уперше у світовій практиці Державна помологічна комісія, заснована вченим, завершила проект “Помологічна книга України”, провела сортопробування плодівих культур на 29 районних сортових ділянках і розробила районні рекомендовані асортименти.

Володимир Левкович був одружений з Марією Демидівною Уляченко-Цеховською (1890–1979) – вчителькою, активним діячем Українського Червоного хреста. Мали двох діточок – Тетяну (1926–2002) та Олексу (1931–1979). Родина репресованого вченого пережила численні поневіряння, переслідування, жебрацьке життя, а потім емігрувала до Канади. Діти отримали вищу освіту. Тетяна працювала у МЗС Канади, а Олекса – професором декількох американських університетів. Родині вдалося зберегти рукопис унікального “Часткового сортознавства плодівих рослин”, яке було видруковано у 1995 року в Україні [8, 11].

Ця книжка, як й інші праці вченого, є цінним джерелом для українських садівників. Ім'я Володимира Симиренка як фундатора українського плідівництва та розсадництва золотими літерами повинно бути вписано у скрижалі вітчизняної і світової науки. За невеличкий проміжок часу, що відвела йому доля, він зробив те, що підвладно тільки гігантам духу і розуму.

Список літератури

1. Від укладачів // В. Л. Симиренко. Часткове сортознавство плодівих рослин. Т.1. Яблуня. – К. : Аграр. наука, 1995. – С. 7–28.
2. Вольвач П. Володимир Симиренко / П. Вольвач // Родовід. – 1995. – № 10. – С. 62–76.
3. Вольвач П. Такий болісний і довготривалий шлях повернення / П. Вольвач // Л. П. Симиренко. Крымское промышленное плодоводство. – Т. 2. – Симферополь: Таврия, 2008. – С. 6–48.
4. Генерація первих и единственных. Династія Симиренко // URL:<http://www.interesniy.kiev.ua/znamenitye-kievlyane/kuptysy-remeslenniki-biznesmeny/generatsiya-pervyh-i-edinstvennyh-dinastiya-simirenko/>(дата звернення: 15.10.2011).
5. Жук П. Забытые страницы "Зеленой истории". О Владимире Симиренко. "Я покажу вам сад..." / П. Жук // URL: [vodospad.kiev.ua /articles/biographies/o_vasilie_simirenko.html](http://vodospad.kiev.ua/articles/biographies/o_vasilie_simirenko.html) (дата звернення: 15.10.2011).
6. Кононенко С. Состав и содержание родового фонда Симиренко / С. Кононенко // URL: [http://www.archives.gov.ua / Publicat/Researches / Materialy Confer_01.php](http://www.archives.gov.ua/Publicat/Researches/Materialy_Confer_01.php) (дата звернення: 15.10.2011).
7. Мурашко О. С. “Степова столиця України” та династія Симиренків / О. С. Мурашко // Вісник ОНУ. – 2010. Том 15, вип. 21. – С.110–124; URL:http://www.nbu.gov.ua/portal/Soc_Gum/Vonu_bbk/2010_21/pdf/bibl_10_15_110-124.pdf (дата звернення: 15.10.2011).
8. Неспешные прогулки по Киеву. Ведёт Анна Борисовна Островская // URL:ukrainiancomputing.org/VASECHKO/Street_Tarasivska.doc (дата звернення: 15.10.2011).
9. Розгін І. Володимир Симиренко: Короткий нарис життя та наукової й громадської діяльності / І. Розгін; Українська вільна Академія Наук. – Вінніпег, 1960. – 80 с.

10. Сими́ренко Володи́мир Левкови́ч – Вікіпедія / URL: [uk.wikipedia.org / wiki / Сими́ренко_Володи́мир](http://uk.wikipedia.org/wiki/Сими́ренко_Володи́мир) (дата звернення: 15.10.2011).

11. Служинська З. Видатні постаті природничої науки. Володимир Сими́ренко – учений-помолог (29.XII.1891–18.IX.1938) / З. Служинська // URL:http://www.nbu.gov.ua/portal/natural/pntsh/ekolzb/2003_12/Symeren.pdf (дата звернення: 15.10.2011).

12. Теличко В. О. Невідомі сторінки з життя Володими́ра Левкови́ча Сими́ренка / В. О. Теличко // Послідовники Л. П. Сими́ренка – садівництву України: Зб. наук. праць до 140-річчя з дня народження Л. П. Сими́ренка / Мліїв. ін-т садівництва ім. Л. П. Сими́ренка УААН. – Черкаси, 1995. – С. 9–15.

13. Щекун Л. Сими́ренка реабілітували лише після 1956 року / Л. Щекун // Урядовий кур'єр. – 2011. – 11 травня. – С. 27; URL:<http://www.ukurier.gov.ua/uk/articles/simirenka-reabilitovali-lishe-pislya-1956-roku/> (дата звернення: 15.10.2011).

Приведены краткие данные о жизни и деятельности украинского ученого Владимира Сими́ренка.

Владимир Сими́ренко, вехи жизни и деятельности

Brief data on life and activity of the Ukrainian scientist Volodymyr Symyrenko are cited.

Vladimir Simirenko, main moments his life and work